

Warszawa, 10 października 2024 r.

Sz. Pan

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich (RPO)

Al. Solidarności 77, 00-090 Warszawa

redaktor.bip@rpo.gov.pl

biurorzecznika@brpo.gov.pl

DW:

Biuro Rzecznika Praw Pacjenta

ul. Płocka 11/13, 01-231 Warszawa

kancelaria@rpp.gov.pl

Krzysztof Łanda

Założyciel Fundacji Watch Health Care

ul. Twarda 18, 00-105 Warszawa

KL@krislanda.eu

<https://www.linkedin.com/in/krzysztof-landa-%C5%82anda-03727515a/>

Szanowny Panie Rzeczniku,

jako założyciel Fundacji Watch Health Care oraz były wiceminister zdrowia, chciałbym odnieść się do Pana wystąpienia z dnia 23 lipca 2024 r., skierowanego do premiera Donalda Tuska w sprawie polityki antynikotynowej polskiego rządu. <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-polityka-antynikotynowa-premier-odpowiedzi-mf-men>

Dwa cele polityki antytytoniowej wydają się najważniejsze:

1. Zmniejszenie ryzyka chorób odtytoniowych w populacji osób, które aktualnie palą klasyczne papierosy;
2. Ochrona osób młodych przed inicjacją rekreacyjnego przyjmowania produktów zawierających nikotynę.

W pełni zgadzam się z potrzebą wypracowania długofalowej strategii w zakresie redukcji szkód związanych z używaniem produktów zawierających nikotynę, a także z koniecznością intensyfikacji działań edukacyjnych, zwłaszcza wśród najmłodszych obywateli. Chciałbym jednak zwrócić uwagę w tym piśmie na kwestie związane z opodatkowaniem produktów nikotynowych, co jest obecnie przedmiotem prac legislacyjnych.

W ostatnich tygodniach Ministerstwo Finansów podjęło się zmian w mapie akcyzowej, wnosząc opodwyższenie podatków, zarówno na papierosy tradycyjne, jak i produkty alternatywne. Dodatkowo, został przygotowany projekt ustawy obciążający akcyzą urządzenia do waporyzacji, a deklarowany cel

stojący za obiema ustawami ma być zdrowotny. Niestety projekty ustaw pomogą zrealizować drugi cel przedstawiony poniżej, ale będą kontra produktywne jeśli chodzi o cel drugi. Wprowadzenie wysokiego podatku na wszystkie urządzenia może spowodować nie tylko zamieszanie legislacyjne, a jednocześnie zniechęci osoby uzależnione do przechodzenia na mniej szkodliwe alternatywy – palacze pozostaną przy paleniu zwykłych papierosów, co jest najgorszą formą przyjmowania nikotyny (w załączeniu executive summary przeglądu systematycznego).

W lipcu br. na Radzie Ministrów był diskutowany projekt ustawy UD53, który dążył do opodatkowania saszetek nikotynowych. Niestety, od tego czasu nie pojawiały się żadne informacje w tym temacie, podczas gdy odpowiednia regulacja saszetek nikotynowych jest kluczowa, aby ograniczyć ich spożycie wśród osób nieletnich, ale jednocześnie umożliwić korzystanie z nich osobom uzależnionym. W celu lepszego zrozumienia jakie negatywne i pozytywne skutki mogłaby przynieść ta regulacja, w załączniku przesyłam moją opinię nt. Saszetek nikotynowych wykonaną na zlecenie WEI z 2023 roku.

W ostatnich dniach również Ministerstwo Zdrowia zajęło swoje stanowisko w tym temacie, w którym z jednej strony chciałoby zakazać tego produktu, a z drugiej twierdzi, iż mógłby on być traktowany jako wyrób medyczny. W mojej ocenie obie deklaracje są wykluczające się.

W związku z powyższym, apeluję do RPO o zajęcie stanowiska w tej sprawie, tak aby jak najszybciej została wprowadzona odpowiednia i wyważona regulacja, która zmniejszy używania alternatywnych metod dostarczania nikotyny wśród osób niepełnoletnich, a jednocześnie da możliwość osobom uzależnionym na przechodzenie z tradycyjnych wyrobów tytoniowych na potencjalnie mniej szkodliwe alternatywy. Aby taka regulacja powstała, potrzebna jest współpraca Ministerstwa Finansów oraz Ministerstwa Zdrowia, które wspólnie mogą wypracować odpowiednie przepisy w tym obejmującym.in.:

- Zakaz sprzedaży produktów osobom poniżej 18 roku życia.
- Maksymalną zawartość nikotyny nieprzekraczającą 20 mg na saszetkę.
- Stosowanie nikotyny o standardzie farmaceutycznym w produkcji saszetek.
- Spójne zasady etykietowania i informowania o uzależniających właściwościach nikotyny.
- Odpowiednie wymogi marketingowe nie zachęcające nieletnich do sięgania do produkty w nikotyńą.

Bez wsparcia ustawodawcy i zwiększenia ceny tych produktów działania te mogą nie przynieść zamierzonych efektów.

Pozwolę sobie również zwrócić uwagę na następujące elementy opublikowanego stanowiska:

Zdanie: „Konieczne są również działania zmierzające do ograniczenia dostępności produktów z nikotyńą” stoi w sprzeczności ze zdaniem przedstawionym wcześniej tj.: „Eksperci podkreślali potrzebę wprowadzenia programów redukcji szkód (Harm Reduction) dla osób uzależnionych od nikotyńy...”.

Zdanie: „Nakłady związane z edukacją młodzieży są zawsze efektywniejsze niż wydatki związane z późniejszym leczeniem chorób odytoniowych” wymaga uzasadnienia i osadzenia w dowodach naukowych. Zgodnie z Traktatem o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (EU) prawo musi być oparte na dowodach naukowych. Współpraca z AOTMiT wydaje się w tym zakresie konieczna.

„Eksperci są zgodni, że stały wzrost opodatkowania wyrobów tytoniowych przyczyni się do zmniejszenia liczby osób po nie sięgających.” Brak natomiast zalecenia opodatkowania współmiernego do szkodliwości produktu, tj. zawartości toksyn pochodzących od tytoniu. Zgodnie z continuum ryzyka w ramach THR (tobacco harm reduction): lepiej jest podgrzewać tytoń niż palić papierosy, lepiej jest

używać e-papierosów (w systemach zamkniętych) niż podgrzewać tytoń, lepiej jest stosować saszetki tytoniowe niż używać e-papierosów. Podobnie jak jest to planowane w Finlandii, obciążenie akcyzą powinno zależeć o umiejscowienia produktu na skali kontinuum ryzyka, gdzie zwykłe papierosy powinny być obłożone najwyższym podatkiem, a saszetki najniższym, zgodnie z zasadą: less harm - less tax. Chodzi o to, żeby zniechęcać konsumentów do palenia zwykłych papierosów i zachęcać do przechodzenia na mniej szkodliwe produkty zawierające nikotynę. Można się wtedy w ciągu kilku lat spodziewać takich samych korzyści zdrowotnych i efektów społecznych, jak w Szwecji.

Zdecydowanie godnym poparcia postulatem jest: „Eksperci wskazywali też na konieczność wprowadzenia obowiązku badania, na koszt importera lub producenta, rzeczywistego składu wszystkich nowatorskich wyrobów tytoniowych, płynów do e-papierosów i saszetek z nikotyną przed ich wprowadzeniem do obrotu.”

Dziękując za przyjęcie mojego stanowiska,

Pozostaję z wyrazami szacunku,

Lek. Krzysztof Łanda